

דף שבועי

בס"ד

פרשת קרח, תשפ"ד, מספר 1576

וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים יצחק הנשקה

ר' חיים פלטיאל בפירושו על אתר השיב: וי"ל משום 'ואת שם אהרן תכתוב על מטה לוי' והיה כתוב עליו לבית לוי ופרח משמו של אהרן. אלא שעדיין ניתן לערער על הראיה מן המטה, כפי שהקשו ב"מושב זקנים" שם: 'עדיין היו יכולים לעורר ולומר אם היית כותב איש לוי אחר על מטהו, היה פורח כמו כן'.

נראה שמבחן המטות לא בא להכריע במחלוקת קורח ועדתו; זו הוכרעה כבר בניסים הקודמים.³ לאחר שהאדמה בלעה את דתן ואבירם, והאש בלעה את מקריבי הקטורת, ברור שאהרון הוא הנבחר. אלא שאם כך, מהי מטרת הנס של פריחת המטות? אין בו משום ראייה לבחירת אהרון, ואין צורך בראיות נוספות לאחר הניסים הקודמים. מה היה חסר לולא נעשה הנס הזה?

הניסים הקודמים באו כעונש: האש ובליעת האדמה בתגובה לקורח ועדתו, ולדתן ואבירם, והמגיפה לישראל שהתלוננו על משה. לאחר מכן כבר אין טענות ותלונות, ואז ציווה ה' על משה לבצע את מבחן המטות. כך רק לכאורה, שכן למעשה המשיכו ישראל להתלונן, כפי שכתוב:

וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר בּוֹ מִטֹּהוּ וַפָּרַח וְהִשְׁפֹּתִי מֵעַל אֶת תְּלֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֵם מְלִינִם עֲלֵיכֶם (שם שם: כ).

כנראה שישראל המשיכו להתלונן, אך אולי בשקט מחשש פן יבולע להם. כך הסיקו הראשונים מלשון הכתוב, כגון רבינו בחיי שם: "הכתוב הזה יורה כי עדיין היו מתלוננים אחר שנעשו בהם שלושה

ארבעה ניסים נעשו בתגובה לטענותיהם של קורח, דתן ואבירם: האדמה בלעה את דתן ואבירם וכל אשר להם; אש יצאה ואכלה את 250 בעלי המחנות; מגיפה פרצה בתגובה לתלונות, ולבסוף מטה אהרון שפרח: "וְהָיָה פָּרַח מִטֵּה אֶהְרֹן לְבֵית לְוִי וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים" (במ' יז: כג). השאלה היא, מה הוסיף נס המטות לאחר שנעשו הניסים הקודמים.

כך היה התהליך: במטה של כל שבט היה רשום שם הנשיא, והתורה לא קבעה את זהותו:

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְקַח מֵאֵתְם מִטֵּה מִטֵּה לְבֵית אָב מֵאֵת כָּל נְשִׂאֵהֶם לְבֵית אֲבֹתָם שְׁנַיִם עֶשֶׂר מִטּוֹת אִישׁ אֵת שְׁמוֹ תִּכְתֹּב עַל מִטֵּהוּ (במ' יז: ז).

אך על המטה של שבט לוי התורה כן קובעת: "וְאֵת שֵׁם אֶהְרֹן תִּכְתֹּב עַל מִטֵּה לְוִי כִּי מִטֵּה אֶחָד לְרֹאשׁ בֵּית אֲבוֹתָם" (שם שם: יח).

הפרשנים¹ שאלו: מבחן המטות מוכיח ששבט לוי הוא שנבחר, אבל גם קורח נמנה על שבט לוי, ומבחינתו ומבחינת בניו שלא מתו, זהו משחק מכור: מחליטים מראש שאהרון הוא האיש של שבט לוי. והרי על כך הייתה המחלוקת; האם אהרון הוא הנבחר, או שגם או רק² אחרים, כגון קורח.

* יצחק הנשקה, פסגות.

1 "מושב זקנים" ר"צדה לדרך" על אתר, ועוד.

2 גם או רק – תלוי את מי שואלים. 250 מקריבי הקטורת דיברו על כך שלא רק אהרון הוא הנבחר, אלא כל העדה קדושים. הם לא פסלו את משה ואהרון, אלא התנגדו לבלעדיות שלהם. דתן ואבירם אכן פסלו את משה ואהרון, והאשימו אותם: "כִּי תִשְׁתַּרְרַר עֲלֵינוּ גַם הַשְׁתַּרְרַר (טז: ג), הַעֲיִנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם תִּנְקֶרְ? (שם: יד), וזאת הסיבה לשינוי בתגובת משה. על טענת ה-250 הגיב משה בהזמנתם לעמוד עם המחנות. רק הם: "קחו לְכֶם מַחְתּוֹת קָרַח וְכָל עֲדָתוֹ" (טז: ו). על טענת דתן ואבירם זימן משה גם את אהרון לעמוד עם מחתתו: "אֲתֶה וְכָל עֲדָתְךָ הָיוּ לִפְנֵי ה' אֲתֶה וְהֵם וְאֶהְרֹן מִחַר" (שם: טז). זאת משום שהראשונים לא ערערו על אהרון והוא לא עמד למבחן, אך דתן ואבירם פסלו את אהרון ובכך אילצו את משה להכליל גם את אהרון במבחן המחנות.

3 ב"מושב זקנים" שם השיבו לשאלה בטיעון שהניסים שהיו כבר הכריעו בין אהרון לשאר בני לוי, אך עדיין ניתן היה לערער על הבחירה בשבט לוי, מדוע דווקא הוא שנבחר להחליף את הבכורות. אך בחירת אהרון מהווה תשובה לשתי הטענות. גם מקריבי הקטורת משבט לוי וגם דתן ואבירם משבט ראובן הומתו, וברור לכול שאהרון נבחר כנציג כל ישראל ולא רק כנציג של לוי.

מגור, איך פריחת המטה מבטאת את כלל ישראל (אמרי אמת קרח, תרצ"ג):

כמו שיש באילן פרחים וציצים ופירות, כן יש לכלל ישראל חלק, זה בפרח וזה בציצים וכו' שהיה זה להראות שאהרן הכהן כולל כל מיני יהודים.

פריחת המטה מסמלת את היותו של אהרון כלל ישראלי, נציג של כולם, וכך כולם באים לידי ביטוי בעבודתו של אהרון. כולם נדרשים לתת את חלקם, ואז מטהו של אהרון יכול לגמול שקדים, וכל עם ישראל מקבל את הקומה הרוחנית של 'ושכנתי בתוכם'⁷.

המילים האחרונות במעשה המטות הן: "ויקחו איש מטהו" (שם יז:כד), והפרשנים⁸ שאלו על מטרת הסיפור ולקחו. לדברינו, התורה מספרת לנו כי המטרה הושגה, בני"י קיבלו את מטותיהם שלא פרחו, קיבלו והסכימו. כך פירש ר' יצחק עראמה בעקידת יצחק [במדבר שער עח]:

שכיון שראו הענין הנפלא ההוא לקחו .. בסבר פנים והכירו כלם את מקומם ומדרגתם והודו במעלת השבט אשר פרח מטהו.

הדף השבועי מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע, ומופיע גם באתר המידע של אוניברסיטת בר-אילן בכתובת:
<http://www1.biu.ac.il/parasha2>
כתובת דוא"ל של הדף: dafshv@mail.biu.ac.il
ניתן לפנות לכתובת זו ולקבל את הדף מדי שבוע בדוא"ל.

הדף השבועי - אוניברסיטת בר אילן
יש לשמור על קדושת העלון

עורך: ד"ר צבי שמעון עורכת לשון: רחל הכהן שיף

6 הפרשנים התקשו בעניין זה של פרח, ציץ ושקדים שצמחו על העץ. נס אחד הוא שהמטה התנהג כעץ נטוע והצמיח בן לילה את שהצמיח. אך דרך הצמיחה היא שהפרחים מפנים את מקומם, וכשיש פירות כבר אין פרחים. מדוע נראו על מטה אהרון שלושת השלבים. דברי בעל 'אמרי אמת' מיישבים יפה את השאלה.

7 יש לכך ביטוי מעשי בדין המעמדות: 'אי אפשר שיהיה קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו וקרבתו הציבור הן קרבן של כל ישראל ואי אפשר שיהיו ישראל כולן עומדין בעזרה בשעת קרבן לפיכך תקנו נביאים הראשונים שיבררו מישראל כשרים ויראי חטא ויהיו שלוחי כל ישראל לעמוד על הקרבנות והם הנקראים אנשי מעמד' [רמב"ם פ"ו מהלכות כלי המקדש, א].

8 ראו רבנו בחיי שם, ספורנו ועוד.

שפטים: בליעה ושרפה ומגפה". כך כתבו גם החזקוני ובכור שור שם, ועוד.

כבר לפני המגיפה היינו מצפים, שכל העם ייתן אל ליבו ולא תישמע אף תלונה, אך הם האשימו: "וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ה'" (שם שם:ו). כל עדת בני ישראל; מפגן מרשים של אחדות שכל כולה אינה אלא תלונה, וזאת אחרי שחוו ניסים שמשמעותם ברורה לכול. ואז הגיעה המגיפה, והיינו מצפים שבכך יושם קץ לתלונות, אך עדיין כאמור: "והשפתי מעלי את תלונות בני ישראל"⁴.

לפניהם היו מונחות ראיות חזקות, ניסיות וחד משמעיות לצדקתם של משה ואהרון. איך ייתכן א"כ שהמשיכו להתלונן?

נראה שלא די בעונשים ובהרתעת מי שימרוד במשה ובאהרון. ניתן אולי לאלף את העדה, לגרום לכך שיחששו מלעמוד מול משה ואהרון, אחרי שהוכח כמה זה מסוכן, אך אין די בכך. אולי התלונות תהיינה בסתר, אבל איומים ועונשים בלבד לא יגרמו להפסקת התלונות. התלונות תיפסקנה רק אם יוצג משהו חיובי, אם תהיה סיבה טובה להתחבר לרעיון של שבט לוי הנבחר ומעמד הכהונה. יתר על כן, אין טעם בבחירת שבט לוי בכפייה ובאיומים. בני ישראל חייבים לראות בשבט לוי את שליחיהם⁵ ואת המדריכים הרוחניים שלהם. אם המטרה היא שהכוהנים יהיו מורי הדרך, על ישראל לרצות בכך, ועונש אינו האמצעי המתאים. בנוסף, מלכתחילה לא היה מדובר רק במרידה שראויה לעונשים. טענת קורח ועדתו: "כל העדה כלם קדשים" מצריכה מענה – איך קדושת כל העדה תבוא לידי ביטוי.

כאן נכנס לתמונה המטה הפורח של אהרון. תריסר מטות הוכנסו לאוהל העדות, ומטהו של אהרון פרח והצמיח פירות. בדרך זו מוצג הצד החיובי שבבחירת שבט לוי ובחירת אהרון; במאמץ משותף של כל ישראל תהיה פריחה וצמיחה. בדרך דומה הראה רבי אברהם מרדכי אלטר ז"ל, האדמו"ר

4 גם אחרי נס המטות נשמעות טענות: "ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גווענו אבדנו כלנו אבדנו. כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגווע (יז:כז-כח). ראו התייחסות לכך בדברי ר' חיים פלטיאל וריב"א על אתר. די ברור שאין מדובר בתלונות על מעמד הכהונה אלא על חשש לחייהם של ישראל.

5 מחלוקת היא, האם הכוהנים מוגדרים כשליחיהם של ישראל או כשלוחי התורה, ראו בבלי קידושין כג ע"ב. אך גם אם הם שלוחי שמיים (כדברי הרמב"ם בפ"ו מהל' נדרים ה"ה), אין ספק שקיום המקדש והעבודה בו הם עניין לכל ישראל, הן כמקריבי קורבנות פרטיים והן באשר לקורבנות הציבור שכל ישראל נחשבים כבעליהם.